

TISUĆLJETNA PRISUTNOST ZA BOLJU BUDUĆNOST

Ne želeći osporavati doprinos svetih otaca kao znamenitih teologa svoga vremena koji su ostavili traga i utisnuli pečat zapadnoj kršćanskoj civilizaciji, ipak valja istaknuti da ništa manji doprinos od njih nije ostavio sveti Benedikt (480.-547.). Tražeći put dosljedna života i vjernosti evanđeoskim savjetima, opredijelio se za monaški život koji je ponudio kao duhovni model svojim suvremenicima. Mnogi su na Zapadu oduševljeno prihvatili njega i njegov projekt, te se benediktinsko monaštvo još za njegova života počelo polako ali sigurno širiti ne samo u Italiji, već dosta brzo i izvan nje. Povijest kršćanstva nam svjedoči da je nezamjenjiva važnost monaha benediktinaca u evangelizaciji cijele Europe, napose od pape Grigura Velikoga (+604), te je za pretpostaviti kako su se već brzo pojavili i na istočnoj obali Jadranskoga mora.

A što se tiče naših strana, nije nepoznanica da je prostor i s ove strane Jadrana bio natopljen krvlju mučenika kao i u drugim dijelovima Rimskoga carstva. Kada su prošli progoni i Crkva zadobila slobodu, nisu nedostajale molitve i znoj svetaca koji su se trudili svojom svetošću oplemeniti cijeli prostor Zapadnog Ilirika. Velik obol tome dali su najprije askete pustinjaci poput svetoga Jeronima i njegovih prijatelja koji su prakticirali asketski život po dalmatinskim otocima i samotnim mjestima. S vremenom će njih zamijeniti benediktinski monasi i monahinje koji će promicati organizirani način asketskoga života u samostanima, te će time izvršiti velik utjecaj na svim razinama Crkve i društva. Njihov utjecaj je poznat ne samo u liturgiji i duhovnosti, već i u povijesti i teologiji, arhitekturi i umjetnosti, to jest jednom riječju u cjelovitoj kulturi kojoj su dali jedinstveni pečat. Zato Bogu posvećene osobe zauzimaju nezaobilazno mjesto u povijesti ovih prostora, kao oni koji su zemlju otimali neplodnosti, a činili je plodnom za Boga i Bogu. Bili su dio Crkve koja je rasla i razvijala se, a oni su bili kao oslonac i potporanj njezine aktivnosti, pa i kada to nije bilo na spektakularan i zvučan način.

Jednako tako će i Hrvati dolaskom na Jadran u 7. stoljeću vrlo brzo uspostaviti kontakte sa Apostolskom Stolicom, pri čemu nam je poznato ime opata Martina, papinskog legata iz 641. godine. Druge pouzdane podatke o prisutnosti benediktinaca i njihovim kontaktima s Hrvatima imamo potom u 9. stoljeću, što će postupno postajati sve intenzivnije, te će u kasnijim stoljećima postojati gusta mreža benediktinskih samostana na hrvatskim prostorima. Doista, začeci duhovnoga života ne nastaju odredbom, već se prije razvija sam život koji motivira zainteresirane i okuplja istomišljenike. Sve bi započinjalo s osobama odlučnima posvetiti se Gospodinu, što je

s vremenom dovodilo do snažnijeg i jasnijeg organiziranja, te formalnog strukturiranja. Slijedom svega rečenoga, a sudeći i prema povijesnim izvorima, vjerojatno da je već početkom 10. stoljeća u Zadru bio i ženski samostan koji će od 11. st. nositi ime sv. Marije.

Tim povodom Samostan svete Marije, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu i Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru bili su zainteresirani za znanstveni skup, te su u zajedništvu pripremili ovaj međunarodni znanstveni skup pod pokroviteljstvom Zadarske nadbiskupije. Tražeći partnere i sugovornike, vrlo brzo smo ih pronašli u znanstvenim ustanovama u susjednoj Italiji. Svoje zanimanje i želju da nam se pridruže u partnerskom sudjelovanju izrazili su Dipartimento di Studi medioevali, umanistici e rinascimentali dell'Università Cattolica del Sacro Cuore di Milano, Centro Studi Longobardi te Dipartimento di Lettere e Filosofia dell'Università di Firenze. U plodnoj suradnji dogovorili smo i okvirni naslov skupa koji je u središte stavio benediktinsko monaštvo i benediktinsku duhovnosti uskladivši se oko naslova: "Vrijeme, prostor i duhovnost: Benediktinsko monaštvo i njegovo naslijeđe". Ovakav naslov skupa omogućio je da skup bude otvoren i suvremenosti, što je bio i cilj. Jer govoriti o benediktinskoj duhovnosti se ne smije i ne može kao o muzejskom izložku, već o živoj stvarnosti koja ostavlja prostora i za poruku za naše vrijeme. Upravo to se odrazilo i na odazivu predavača, jer je odaziv bio takav da je pokrio cijelu lepezu tema, od istraživanja u izvornom kontekstu nastanka benediktinske duhovnosti, do tema koje se tiču samoga samostana Svete Marije i njegove uloge u povijesti i duhovnosti Zadra u kojem već više od 11 stoljeća žive i rade sestre benediktinke kao čuvarice duhovne i kulturne baštine grada. Osim toga, uz teme iz povijesti umjetnosti i arheologije, neizostavne su bile teme iz novije povijesti teologije i značenje benediktinske duhovnosti za cijelu Crkvu. Zahvalni smo stoga svim izlagačima koji su se odazvali na ovaj skup, te su s mnogo revnosti i teološke upornosti i vještine pripremili svoje radove za objavljivanje.

Također zahvaljujemo svima koji su poduprli ne samo održavanje skupa već i objavljivanje zbornika, čime su nama organizatorima omogućili dovesti do ploda napore svih sudionika. Vjerujemo da će ovaj zbornik biti značajan doprinos znanstvenom istraživanju benediktinske duhovnosti u svim njezinim dimenzijama, ne isključujući da i ovi znanstveni uradci budu doprinos boljoj budućnosti, kako benediktinskih zajednica na našim prostorima, tako i duhovnom dobru našega naroda i svih naroda Europe kojoj je jedan od zaštitnika upravo sv. Benedikt.

Ivan Bodrožić
Urednik